

Довершуємо лекцію рекомендаціями книжок, що допоможуть читачам збагнути правдивий образ правової культури доби Середньовіччя:

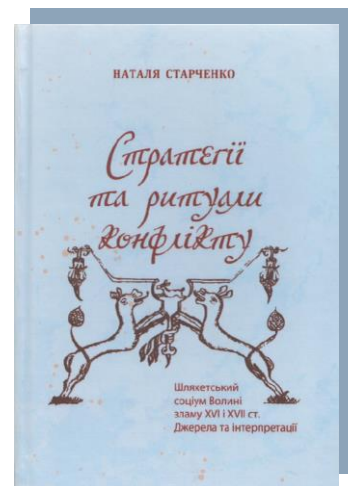
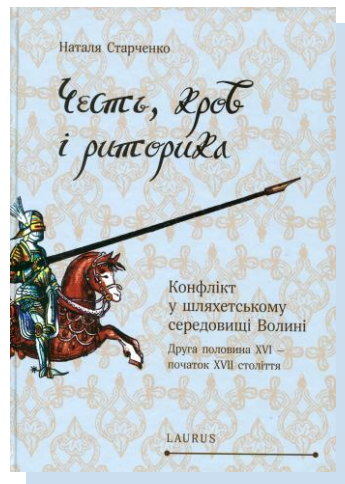
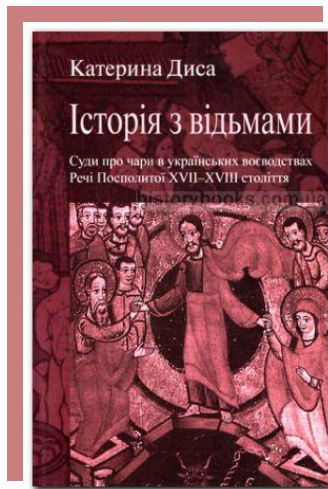

Гошко Т. Д. Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XVI-початок XVII ст.) / Тетяна Дмитрівна Гошко. – Львів : Афіша, 2002.– 255 с.

Гошко Т.Д. Звичай і право = Custom and rights : джерела, коментарі, дослідження : в 2 т. / Тетяна Дмитрівна Гошко, Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики, Наук. товариство ім. Шевченка в Америці. – Київ : Критика, 2019.

У монографії львівської дослідниці підходи історичної антропології й антропології права використано для аналізу міської історії на руських землях Королівства Польського і Великого князівства Литовського у XIV – першій половині XVII століття. Авторка застосовує до вивчення минулого культурно-антропологічну методику, спираючись переважно на джерела правового штабу – «Саксонське зеркало», Статут Яна Ласького, правничі трактати Бартломея троїцького, Павла Щербіча і Павла Кушевіча, сеймові конституції та локаційні привілеї, - що вони засвідчують вплив на тогочасне міщанське суспільство як звичаю і традиції, так і ідей гуманізму та Реформації й містять глибинний пласт інформації про антропологічний вимір побуту пізньосередньовічного та ранньо модерного міста: не тільки про світ правових уявлень міщан, а й про їхні розмаїті соціальні, конфесійні, етнічні та Гендерні ідентичності, фобії та стереотипи, нормативну й асоціальну поведінку, про погляди на засади світо порядку, на поняття ідеального громадянина і на своє місце у державі, про ставлення до влади і решти станів й узагалі до іншого тощо.

Диса Катерина. *Історія з відьмами : суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої XVII–XVIII століття* / Катерина Диса; Гарвард. ун-т. Укр. наук. ін-т; Ред. Я. Цимбал. – К. : Критика, 2008. – 304 с. – (Критичні студії/ Ін-т критики).

Головні герої книжки києво-могилянського історика Катерини Диса — відьми і чари. Абстрактніше — уявлення про відьомство і чари, звинувачення у відьомстві, а також конфлікти, що призводили до таких звинувачень. На читачів чекає захоплива інтелектуальна екскурсія за лаштунки судових процесів, адже самі суди, доводить авторка, — це лише оболонка. Важливо пам'ятати — судові документи, що їх тримає в руках історик, пройшли кілька своєрідних фільтрів: слова відьми переказав писар; записане не конче тотожне відповіді на запитане; не відомо, яким тоном усе це сказали... Що відбувалося під час судів? На підставі яких законів і процедур розглядали справи про чари? Яку роль відігравали плітки й тортури? Авторка порівнює законні приписи з реальними судовими практиками, аналізує соціальний і релігійний склад учасників судів, вироків у справах про чари, з'ясовує, які саме конфлікти — у яких середовищах і щодо яких предметів — найчастіше викликали підозри й звинувачення у відьомстві.

Старченко Н. *Чесць, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині (друга половина XVI–XVII століття)* / Наталя Старченко. – К. : Laurus, 2014. – 510 с. : іл.

Наталя Старченко аналізує культуру ворожості волинської шляхти, ритуали і сценарії конфлікту, норми і відступи від них (оголошення про помсту, виклики на поєдинок, акти символічного насильства, типові шляхетські переступи). Всупереч поширеному твердженню про шляхетську сваволю, авторка по новому підходить до проблеми і віднаходить за рядками «кримінальних» джерел ті закони співжиття, які вводили агресію у певні рамки, робили анархію «впорядкованою». Конфліктні сторони повсякдення використано для ширшого аналізу системи цінностей, у згоді / незгоді з якою ранньомодерна людина вибудовувала свій власний світ, взаємини в родині і поза нею. У фокусі дослідження — як масові уявлення і практики, так і окремі історії ворожості й замирення. Книжку написано на переважно архівних, не введених у науковий обіг судових матеріалах Волинського воєводства. Вона стане в нагоді не лише науковцям-гуманітаріям, а й широкому колу читачів, залюблених у власну історію.

Стратегії та ритуали конфлікту: шляхетський соціум Волині зламу XVI і XVII ст. Джерела та інтерпретації : [зб. актів із судових книг Волин. воєводства] / НАН України. Ін-т історії України, НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Упоряд. Наталя П. Старченко; Відп. ред. Г. В. Боряк. — Київ : Ін-т історії України НАНУ, 2020. — 614 с.

Збірник містить підбірку актів із судових книг Волинського воєводства, присвячену конфліктним стосункам шляхти останньої третини XVI – перших двох десятиліть XVII ст. Пропоновані джерела демонструють, що, попри потенційну присутність насильства у повсякденні шляхти, вона виробила дієві механізми забезпечення порядку в межах самоврядних корпорацій. Це документи про важливість честі і доброї слави для шляхтича, про ритуали, які каналізували агресію, про стратегії переведення конфлікту на рівень вербального поєдинку між супротивниками (оголошення про помсту, виклики на поєдинок), де про помсту більше говорили, аніж до неї вдавалися. До збірника вміщена також низка актів, пов'язаних із функціонуванням судочинства, яке було тісно вмонтоване в культуру ворожості шляхти та відображало тогочасну систему цінностей. Особлива увага приділена матеріалам, які демонструють механізми примирення між ворогуючими сторонами, де важливу роль відігравали посередники, що будь-що-будь намагалися знайти прийнятний для всіх компроміс. Важливою частиною видання є розлога передмова, в якій авторка детально зупиняється на особливостях постановки судового наративу, що радше був конструктом, який відповідав інтересам різних соціальних акторів, аніж відображенням реальності. Вона окреслює методологію роботи із судовими джерелами та пропонує власні дослідницькі стратегії, які застосовує до аналізу судових джерел. Пропонована книжка має прислужитися широкому колу дослідників ранньо-модерної історії України, зокрема як джерельна основа для низки університетських курсів зі сфери гуманітаристики.